

Деревянко Богдан Володимирович,
кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри господарського та екологічного права
Донецького юридичного інституту МВС України

**ПИТАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ
ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНИМИ
І КОМУНАЛЬНИМИ СУБ'ЄКТАМИ ГОСПОДАРЮВАННЯ
(НА ПРИКЛАДІ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ)**

У контексті розгляду різних аспектів забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання, що господарюють на основі державного чи комунального майна (зокрема, на прикладі навчальних закладів (далі – НЗ), одразу постає питання: «Яким чином економічна безпека стосується діяльності таких суб'єктів господарювання, які у більшій мірі у межах державних стандартів найчастіше здійснюють господарську діяльність шляхом надання послуг, виконанням робіт по відношенню до інших суб'єктів господарювання, державних органів та особливо звичайних громадян?». Однак відповідь на це питання буде чіткою та однозначною – у діяльності таких суб'єктів господарювання забезпечення їх економічної безпеки має не менше значення, ніж у діяльності будь-яких інших комерційних або некомерційних суб'єктів.

Якщо перейти до прикладу НЗ, то слід зазначити, що на сьогодні сфера освіти має стратегічне значення для держави. НЗ здійснюють діяльність, кінцевим результатом якої є навчання та соціалізація особи, а ВНЗ – готують майбутніх фахівців для суб'єктів господарювання й державних органів в усіх галузях та сферах економіки і соціальної сфери. Тому від того, якої якості фахівці будуть працювати у країні залежать її макроекономічні показники і в підсумку – економічний та політичний суверенітет. Наприклад, на сьогоднішній день найбільші показники розвитку мають країни, в яких надаються якісні освітні послуги з підготовки фахівців із технічних та природничих наук, фахівців у сфері електроніки та високих технологій.

З іншого боку, діяльність абсолютної більшості НЗ незалежно від їх рівня, організаційно-правової форми, відомчої приналежності, майнового та іншого підпорядкування спрямована на отримання прибутку. Згідно із законодавством усі ВНЗ III і IV рівнів акредитації є некомерційними організаціями. Однак все одно ними надається значна кількість платних послуг. І все одно усі ВНЗ конкурують між собою за абітурієнта, за споживача різних своїх освітніх та не освітніх продуктів. А сфера, де можливо отримати прибуток, завжди передбачає наявність значної конкуренції, яка може вестися як законними, так і протиправними методами.

Згідно із законодавством НЗ може здійснювати не лише обов'язкову освітню діяльність, але й виконувати різні види додаткової освітньої та взагалі не освітньої діяльності. Можливі види додаткової освітньої діяльності державних і комунальних НЗ визначено КМУ у відповідному Переліку платних послуг, які можуть надаватися НЗ, іншими установами та закладами системи освіти, що належать до державної і комунальної форми власності, затвердженому постановою КМУ від 27 серпня 2010 року № 796. Крім освітніх послуг НЗ не заборонено законодавством, а отже дозволено, за умови отримання відповідних дозволів, надавати інші послуги. Вони можуть надавати в оренду тимчасово вільне майно (державні і комунальні – за умови отримання дозволу від власника майна в особі уповноважених ним органів), можуть виготовляти або ремонтувати певну продукцію (наприклад, професійно-технічні НЗ), з перевезення людей або вантажів тощо. У цьому випадку НЗ будуть конкурувати не лише із собі подібними суб'єктами, але і з іншими суб'єктами підприємництва України й інших країн.

Крім того, державні та комунальні НЗ з метою забезпечення своєї діяльності самі закупають продукцію, замовляють виконання робіт чи надання послуг. У цьому випадку їх діяльність підпадає регулюванню Законом України «Про здійснення державних закупівель» від 1 червня 2010 року. Не варто казати, що при цьому важливе значення мають питання забезпечення захисту комерційної таємниці. Тому у межах державних і комунальних НЗ як і

в більшості інших великих підприємств, установ, організацій повинні діяти спеціалізовані підрозділи – служби безпеки, завданням яких повинен бути захист інтересів НЗ від протиправних посягань на комерційну таємницю; від можливих наслідків застосування засобів недобросовісної конкуренції, зокрема, поширення неправдивих відомостей про НЗ, комерційного шпіонажу, зокрема привласнення і незаконного використання електронних програм та інших об'єктів права інтелектуальної власності. Конкуренти можуть навіть змінювати свою стратегію з урахуванням відомостей про вартість надання послуг НЗ і їх якість – можуть надмірно завищувати або занижувати вартість своїх послуг. Цим підтверджується необхідність наявності професійних служб безпеки і в приватних НЗ. При цьому їм навіть легше ніж державним чи комунальним сформувати такі служби й організувати їх роботу, оскільки власник майна приватного НЗ сам вирішує які служби та підрозділи, діяльність яких не заборонена загальним законодавством, будуть входити до структури НЗ.

У державних і комунальних НЗ утворити службу безпеки буде складніше. Для цього, у першу чергу, необхідно мати достатнє фінансування, що в сучасних українських умовах є майже неможливим. Тому логічним є покладання функцій із забезпечення економічної безпеки НЗ на уже наявні у межах НЗ підрозділи та їх співробітників. Логічним видається покласти ці функції на заступника керівника НЗ (проректора) з господарських питань. Ним повинні визначатися напрями роботи із забезпечення економічної безпеки. Видається, що до складу цих напрямів мають входити оперативна робота, питання договірної роботи елементи забезпечення захисту комерційної таємниці, у т.ч. шляхом взяття працівниками на себе зобов'язань з нерозголошення тощо. У свою чергу, керівник НЗ з господарських питань повинен своєчасно інформувати керівництво НЗ про загрозу економічній безпеці НЗ, а керівництво – інформувати правоохоронні органи – міліцію, прокуратуру, СБУ, МОН або профільне міністерство, або звертатися до загального, господарського чи адміністративного суду.

Дервянко Б.В. Питання забезпечення економічної безпеки при здійсненні господарської діяльності державними і комунальними суб'єктами господарювання (на прикладі навчальних закладів) / Б.В. Дервянко // Актуальні проблеми господарського та цивільного права у світлі модернізації системи законодавства України: матеріали міжвузівської наукової конференції (14 травня 2013 р.). - Донецьк: ДонДУУ, 2013. - С. 50-52.